

הרב, היק והרוח

ספרו החדש של חיים באר, "אל מקום שהרוח הולך", הוא סיפור מסע יוצא דופן של אדמו"ר מבני ברק להרי טיבט. יותם יעקבסון, חוקר תרבות טיבט, מדריך מסעות וכתב G, הוביל את הסופר במסע התחקיר לספר. המסע בעקבות המסע

כשמצא שמבלי דעת רשם את שם החיה על כל החומרים שליפט, הנוגעים ל"יהודי הקדוש" (אותם סימן בראשי תיבות י"ק).

כמו האדמו"ר, יצא באר לדרך עם חזון בלב, ומבלי לדעת מה ייקרה בדרכו ומה ייחשף במרחבים הגדולים של טיבט, של נפשו ושל נייר הכתיבה. כך גם הצטלכו דרכיו, אישם בגג העולם. בחלקי נפלו הכבוד והזכות להובילו בדרך - קצת כמו סלנה חוקרת היקים, אחת מגיבורות הספר, וקצת כמו אוסקר, המנהלן של הטיול, שני הגויים שהתלוו לאדמו"ר ולחברו הטוב ושומר אמונו, איש העסקים שמחה דנציגר.

באר הוא מסוג המטיילים שכיף להדריך אותם. לא רק שהוא קשוב וצמא דעת, אלא שהוא מחפש להבין עוד ומאתגר בשאלותיו. בזהירות וברוב ענווה הוא מרחיב את היריעה ומציע הקשרים, פרשנויות ומשמעויות מעולמו העשיר, שלא אחת מובאים, ממש כמו דבריו של האדמו"ר הקדוש מאוסטילה, בדמות משלים וסיפורים.

תחנה 1: להאסה, עבודת אלילים

החבורה המזורה המתלווה לאדמו"ר נוחתת בלהאסה, בירת טיבט והשער התרבותי אליה. ההתרחקות של השניים מהמרכז המוכר והבטוח של חייהם מתחוללת מיד לאחר הנחיתה, בשיחה קצרה שמנהל דנציגר עם סלנה. הוא שאל אותה אם היא "באמת אוהבת את קצה העולם הזה?", וסלנה ענתה לו בחדות: "ומי קבע היכן המרכז, שעל פיו קובעים את הקצוות?" (עמ' 140). מיד עם יציאתם משרה התעופה מתוודעים התירים שאך הגיעו לפיתוח הסיני המואץ באזור. הם נוסעים בגשר חדיש וחולפים במנהרה שאך

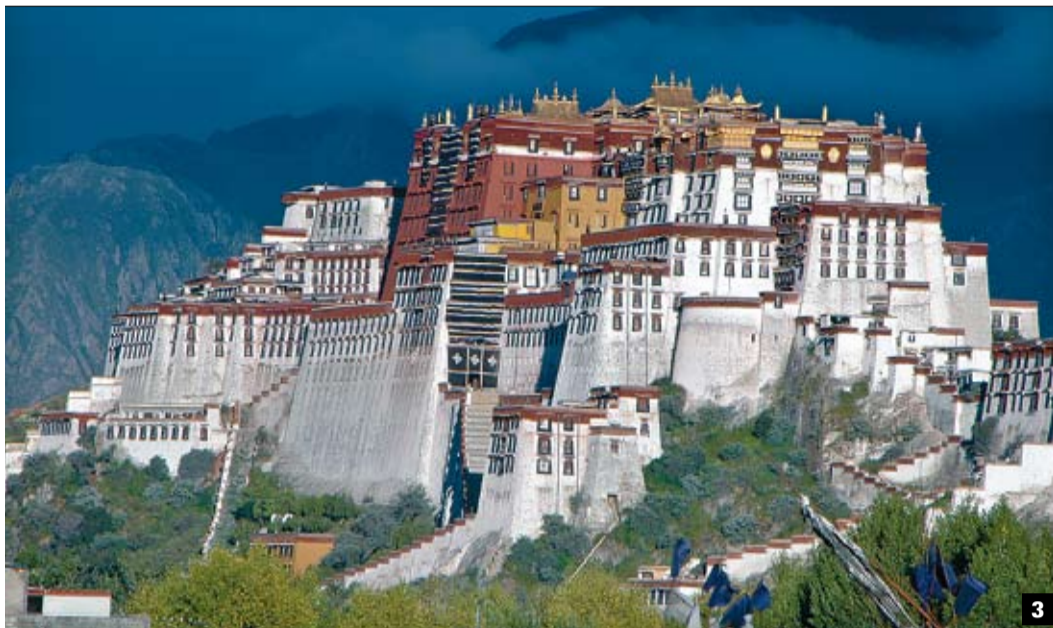

אל מקום שהרוח הולך", ספרו החדש של חיים באר, הוא סיפור מסע שמתחיל בבני ברק וממשיך אל רמות טיבט. משם הוא מביא רוחות צחות של מחשבות על הבחירות שעושה אדם בחייו ועל גבולות מסגרת ה"אני" שלו. גיבור הסיפור והמסע אינו תרמילאי מחפש הרפתקאות או רוחניק שוחר תובנות בודהיסטיות, אלא אדמו"ר מבני ברק - האדמו"ר מאוסטילה, צדיק בדיוני בעל ייחוס ממשי - "היהודי הקדוש" ו"החזוה מלובלין" - שתי דמויות שמרתקות את חיים באר.

מה שמביא את האדמו"ר הבריוני אל "גג העולם" דווקא, הוא תיאור מיסטי של קרב אחרית הימים, בין שור הבר ללווייתן. על-פי המסופר, יהרגו שור הבר (המכונה "היהודי הקדוש") והלווייתן זה את זה, ומבשרם יכינו סעודה לצדיקים בגן העדן. זו תהיה ראשיתו של עידן חדש, מתירני וחופשי, נטול מצוות והגבלות.

כדי לכתוב את הספר יצא באר למסע הכנה ברמת טיבט. "מקומו של הלווייתן הוא בים. תהיתי היכן נמצא אותו שור בר, שעליו מסופר כי הוא חי בהרי אלף", הוא מסביר. האדמו"ר, גיבורו, ייחל לגלות את מקום חיותו של יק הבר הנדיר, הנמצא על סף הכחדה. כמו גיבור ספרו, גם באר "הגיע למסקנה

3

4

5

1. **מנזר דריגונג טיל**.
לכאן הובילו את החבורה עקבותיו של יק הבר
2. **יק**. בתשבצים אוהבים לכנותו "בהמת משא טיבטית"
3. **ארמון פוטאלה, להאסה**. בירת טיבט והשער התרבותי אליה
4. **מנזר טרה ירפה**. האדמו"ר חווה הוויה אלילית דחוסה
5. **הגג המזוהב**. במנזר ג'וקהאנג, הראשון והמקודש ביותר בטיבט
6. **טרה ירפה**. מאמינים נושאים פסל בודהה חדש במעלה ההר
7. **קבורת שמיים**. אחריחצי שעה הנשרים משאירים רק שלד וגולגולת

כמו האדמו"ר, יצא חיים באר לדרך מבלי לדעת מה ייקרה בדרך ומה ייחשף במרחבים הגדולים של טיבט, של נפשו ושל נייר הכתיבה

תחנה 2: מנזר סָרְהָ, לב שבור

מנזר סרה שוכן כיום קילומטרים ספורים מצפון ללהאסה, ההולכת ומתרחבת בשטחה, בעיקר בשל הגדלת אוכלוסייתה הסינית. בעבר היה זה אחד המנזרים הגדולים ביותר בעולם, שבו למדו ועסקו בתרגולים שונים אלפי נזירים ופרחי נזורה. כמו רוב מרכזי התרבות הטיבטיים גם מנזר זה נפגע במהלך כיבוש מרכז טיבט על-ידי סין בשנת 1959, ונפגע עוד במהלך מהפכת התרבות של מאו (1966-1977). כיום משוקמים מבני המרכזיים בהדרגה, אך גודלו ופארו לא ישווה להוד העבר. כאן, באחד מאולמותיו של המנזר, זכה האדמו"ר לחוות בבית דפוס מסורתי של כתבי קודש, וכאן נפגש עם גֶּשָה, מורה טיבטי בכיר. "מהו הדבר השלם ביותר שהכרת בחייך?" שאל ריטו גשה. לאחר מחשבה ענה האדמו"ר, "לב שבור" (עמ' 212). באחד מהדריו הכמוסים של המנזר (שמנעוליו הרבים נפתחו במיוחד עבור מיודענו, בהנחיית הגשה שהתרשם ממנו עמוקות), קיבל האדמו"ר אישור נחרץ לכך שלא לחינם הגיע לטיבט בעקבות חזונו. האירוע היה כה דרמטי, עד ש"הצדיק איבד את הכרתו... וסלנה הצמידה אל פניו את מסכת החמצן" (עמ' 218). את שארע שם בהדרגה חדרים לא נוכל לגלות, אבל רמזנו די באיזה מנזר ובאיזה עמוד מסתרת התשובה.

7

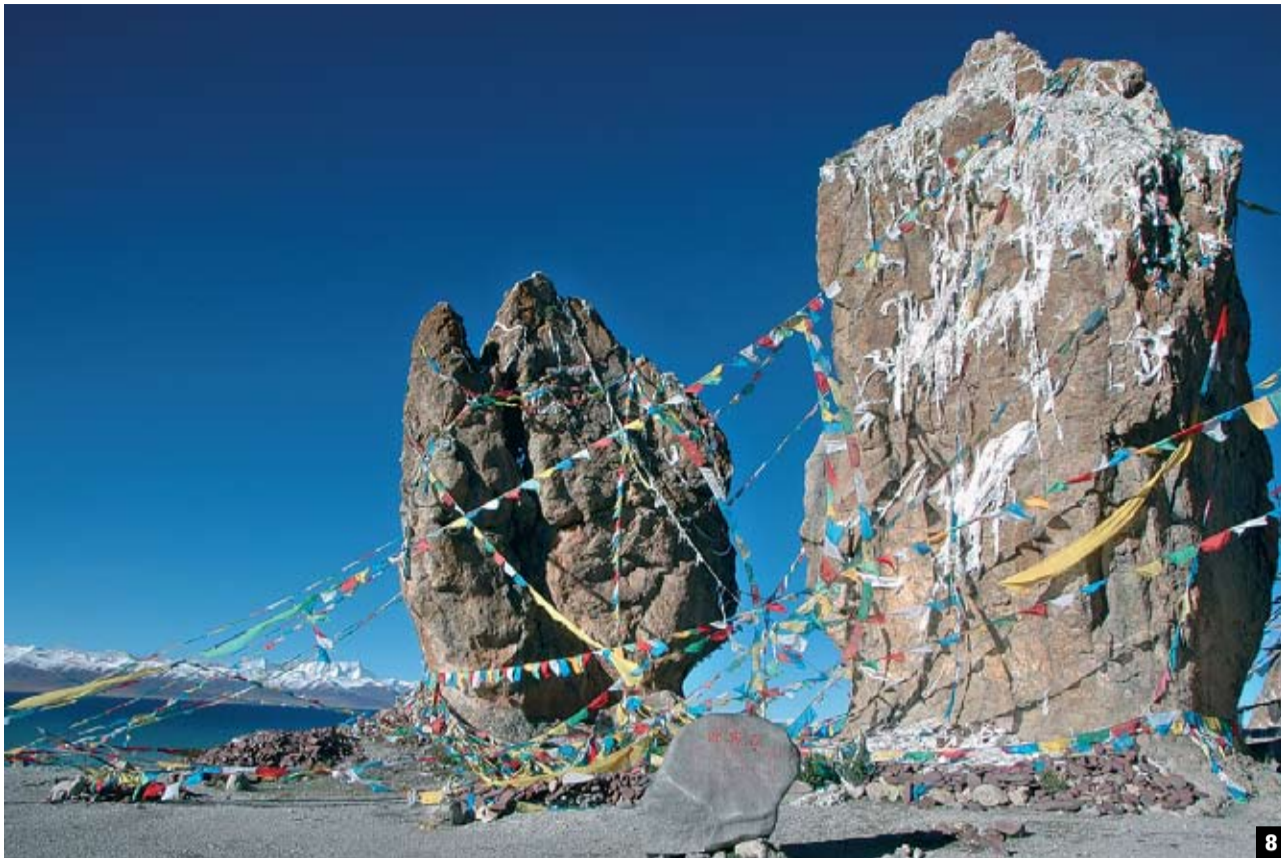

6

לעשות את הדרך ויהי מה" (עמ' 180), אבל למרות זאת התעקש ללכת נגר כיוון השעון, כדי שלא ידבק בו שמץ עבודה זרה. דבקתם של עולי הרגל, החגים עם כיוון סיבוב השעון במעגלים קבועים, ההולכים וצרים תודעתית, סביב מקדש הג'וקהאנג, המנזר הראשון והמקודש ביותר בטיבט, זכורה לי היטב וממלאת אותי בכל פעם מחדש בהתרגשות. רבים מהם משתטחים על הארץ מדי צעד ומותחים את כפות ידיהם הצמודות זו לזו מעל ראשם, כמו היו לפגיון המבקע את הבורות - הדבר אותו הם מייחלים להכחיד. כמה תכונה ורחש וכמה הדר כבוד ומסתורין אופפים את המון האדם הסובב, מסובב בידי גלגלי תפילה, מעביר בין אצבעותיו מהרוזות תפילה, משתטח שוב ושוב לפני חזית המקדש ועל שפתיו לחש מנטרות כמוסות.

נכרתה, ומנהלים ביניהם שיחה המזכירה את הוויכוח של התנאים בשעתם, שהתלכטו לגבי הפיתוח הרומי בארץ ישראל, פיתוח שהושג תוך כדי דיכוי אכזרי של האוכלוסייה. היו שחשבו שבכל זאת עשו הרומאים גם דברים טובים ("מה נאים מעשיה של אומה זו") בעוד אחרים טענו "כל מה שתיקנו, לא תיקנו אלא למען עצמם". להאסה היא המקום הראשון שבו מתוודע האדמו"ר לעבודת אלילים. "המפגש עם ההוויה האלילית הרחוסה של להאסה, או ליתר דיוק של רובע בארקור ומקדש הג'וקהאנג שבטבורו, וההתחככות כתף אל כתף בעוברים ושבים ובעיקר בצליינים, היה בבחינת הלם תרבותי לשני המטיילים היהודים" (עמ' 179). "אוי וי", נאנח הצדיק מנהמת לבו, "שהם משתחוים להבל וריק ומתפללים אל אל לא יושע" (עמ' 181). במקביל עשו עליו רושם עולי הרגל ב"רצינותם, דבקתם ונחישותם

8

תחנה 3: מנזר דראק ירפה

המקום הראשון שבו ראה האדמו"ר יקים היה בדרך למנזר טרה ירפה שנמצא במעלה עמק הירלונג טסנגפו, שבו גם שוכנת להאסה. החבורה שמה פעמיה אל מקום זה בהנחייתו של ריטו גשה, כדי לפגוש נזיר נוסף האמון על מקומות החיות של יק הבר. "הבהמות כבוד הגוף והמסורבלות למראה, כאילו הלבישן יוצרן אדרות גדולות מכפי מידתן, גלשו במרוצה, התבוססו שעה קלה בשולליות לצד הדרך" (עמ' 233).

לפי המסורת הטיבטית, זה המקום, במערות ובכוכים שבמצוק שאליו נצמדים מבני המנזר, שבו עשו מדיטציה גורו רינפוצ'ה (שלו מיוחסת הבאת האמונה הבודהיסטית לטיבט במאה השביעית), מלכה הטיבטי הראשון של הרמה ומורי דת חשובים נוספים. על-פי המסורת, המקום התקדש לאחר שגורו רינפוצ'ה צעד בעקבות שביל שלאורכו נשרו טיפות חלב צחורות מעטיניה של עז, שפסעה במשעול הצר אל המערה. כיום הפכה המערה למקדש ולמרכז עלייה לרגל. הפסלים המאכלסים אותה מוארים באורן החם של מנורות המזונות מחמאת יק, שהקירות ספוגים בריחה. בכיקורנו שם חזינו במאמינים נושאים פסל בודהא חדש במעלה ההר. הוא נעטף כגופה חנוטה, להגן עליו מכל פגע. ארבעה גברים מועדים נשאוהו כשהוא משתלשל מקורות שהונחו על כתפיהם.

כמו בספר, כך גם בטיול, נחרדו כמה מבני חבורתנו הקטנה לעצם המחשבה שילזנו במנזר שבחצרו מוטלים מתים

כאן, במעלה המדרון התלול והסכך שמעל המנזר, מקום שם מסתחררים עופות טרף בין צמרות לעננים, נמצאות כמה מערות התבודדות קטנות, שאת מקום חלקן ניתן לזהות על-פי דגלי התפילה שבפתחן. האדמו"ר, מיודענו, נפרד מיתר החבורה, ועל-פי ההנחיות שקיבל העפיל בגפו אל מגוריה של נזירה זקנה המוכרת כטולקו, גלגול של ישות מוארת. היא הייתה אמורה לגלות אל לבו סוד גדול, שאותו כמוכן יודעים רק הטולקו, "היהודי הקדוש", האדמו"ר, וגם כל מי שקורא את הספר.

תחנה 5: חצי האי טאשי דור

יק לבן וגדול, מלא הוד, קידם את פניו של באר (ובספר גם את האדמו"ר) בחצי האי טאשי דור, מעין לשון יבשה צרה ומצוקית הכוללת אל מימי נאם טסו, אחד האגמים הגדולים והתכולים ביותר במרכז טיבט. אני זוכר היטב את ביקורי הראשון במקום, טרם הקימו כאן אוהלים וחדרי אירוח לתיירים. לנתי באוהלי הועיר על שפת האגם. היה זה ערב שבת. "השמש השוקעת החבויה מאחורי רצועות העננים שנצבעו כשבעה מיני זהבים, מזהב שחוט שהוא נטוה בחוט ועד זהב פרוויים שדומה לדם הפריים" (עמ' 313), ליטפה את הפסגות המושלגות בכתום זהב ונעלמה בהדרגה מאחורי ענן שחור.

העב הכהה הלך והתעצם ככף יד שסגרה עליי והכתה במכת ברד שפתייתיו היו כה גדולים, שאיימו למוטט את האוהל. כל הלילה ניתך גשם, אך אור לבוקר שבת צלילות רבתי חבקה את הנוף – כחול שמיים השתקף בכחול המים, ועמו צחצה את התודעה. צמד עמודי האבן, המכונה "הזוג המיוסר", השתקף במימי השלוליות. שרשרות דגלי תפילה וצעפי קטאק לבנים, המוגשים בדרך כלל לאלים ולאנשי דת בכירים כאות לאמונה ולכבוד, נמתחו ביניהם כמו נועדו לאחות את פירודם. העפלת אל מרומי המצוק להשקיף על הנוף, ושם חיכתה לי הפתעת חייו: פרס אדיר ממדים ישב על שן סלע בקצה חצי האי. קרבתו אל העוף, והוא לא עף. קרבתו עוד והתיישבתי לידו. כמה שעות ישבנו כך, מביטים על הנוף וזה בזה. לפרקים גם צילמתי וכתבתי. לבסוף פרס העוף המיסטי כנפי ענק ונסק משם. לאן התעופף לו? מי ידע, אך את משק כנפיו שמעתי כשפתחתי את כריכת הספר.

ביום שבו הגיע לידיי נקרעו דגלי התפילה, מזכרת שהבאתי עמי מטיבט, המתנפנים במרפסתי. האם היא זה מקרה? תוך שקראתי בשקיקה את הספר טולטלתי בין עלילתו לבין מסענו המשותף בטיבט. עף על כנפי המרחב והזמן שחזרתי פיסות זיכרון שבהן ניצב חיים באר בשולי רחבת מנזר, בראש צור סלע ועל גדת אגם, משרבט בפנקסו מילים נסתרות. תהיתי איך מתרסק לו סיפור שרגליו על הקרקע וראשו בשמיים וכיצד מתחולל הנס הזה, שבו קמה לה דמות בעלת נוכחות מבין השוררות.

g@globes.col.il

9

באמרת השפר ששם חיים באר בפיו של אוסקר, המלווה ההולנדי, שאמר לסלנה ש"דע חברויות של דם ושל אש... אבל הבוקר אירע הלא ייאמן – הוא נוכח לדעת שחברות יכולה להיבחן גם במבחן של צוואה" (עמ' 283). בהנחיית מורה הדת שפגשו במנזר דראק ירפה, המשיכה החבורה אל רטינג, הראשון במנזרי פלג הקראמ' פה הקדום, שהוחרב כמעט עד היסוד במהפכת התרבות. המנזר חב את קסמו ליער הערערים העבות שהוא שוכן בלבו. הגזעים המסוקסים, חלקם שבורים ושרופים מחמת פגיעות ברקים ועוברי אורח פוחזים שהבעירו מדורות, מתעקשים לגדול ומשלחים צמרות פרועות צורה אל השמיים ועל רקע הפסגות המושלגות.

8. הזוג המיוסר.

בין הסלעים נמתחו דגלי תפילה וצעפי קטאק, המוגשים בדרך כלל לאלים ולאנשי דת כאות לאמונה ולכבוד

9. העוף המיסטי.

ישבנו יחד

10. שרידי מנזר רטינג.

אזור של מערות התבודדות קטנות

